

Андрусенко Ірина Володимирівна,
науковий співробітник відділу початкової освіти
Інституту педагогіки НАПН України
Котелянець Наталія Валеріївна,
доктор педагогічних наук, доцент кафедри методик
дошкільної та початкової освіти ЦДПУ імені Володимира Винниченка
Агєєва Олена Володимирівна,
учитель-методист НВО ліцей-школа- дитячий
садок «Вікторія-II» м. Кропивницький

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ» В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Особливості інтегрованого навчання полягають у можливості формування системного знання, формування ключових та предметних компетентностей, критичного мислення, оскільки задіяними виявляються елементи знань із різних галузей. За рахунок поєднання різних видів діяльності та розширення інформаційного поля інтегроване навчання відрізняється збільшенням часових та просторових меж порівняно з традиційним предметним. Урізноманітнення способів навчання, регулярна зміна видів діяльності, його емоційна наповнюваність, – дають змогу зберегти високий рівень працездатності першокласників. Інтегроване навчання передбачає об'єднання знань різних галузей та видів навчальної діяльності, що є більш вдалим для синкретичної природи молодших школярів, проте в кожному виді об'єднання відбувається по-різному. Такий підхід спрямований на розкриття цілісної сутності окремої теми засобами різних видів діяльності, що об'єднуються у широкому інформаційному полі через взаємне проникання та збагачення. В інтегрованому навчанні об'єднання відбувається з проникненням елементів однієї діяльності в іншу, тобто межі такого об'єднання невиразні. Ця діяльність характеризується єдністю та цілісністю навчального процесу.

Інтегрований курс «Я досліджую світ» для учнів 1 класу, авторського колективу І. Андрусенко, Н. Котелянець, О. Агєєвої, розроблений на реалізацію Державного стандарту початкової освіти, відповідно до Типових освітніх програм колективу авторів під керівництвом О.Я.Савченко.

Загальний обсяг навчального часу становить 140 годин на рік, що розрахований на 4 години тижневого навантаження.

У розкладі інтегрований курс «Я досліджую світ» радимо ставити у середу чи четвер, як цілісно спланований день. Це повною мірою змінить форми проведення, підходи до застосування методів, прийомів та засобів навчальної діяльності першокласників. За результатами досліджень, учителі початкових класів, вважають такий навчальний день розвантажувальним.

Навчальний зміст має потенціал для формування в учнів наскрізних умінь, предметних та ключових компетентностей та організований на принципах: ідей *дитиноцентризму* в педагогічній теорії і практиці В.О. Сухомлинського, який, розв'язуючи будь-яку проблему, у центрі уваги ставив дитину та цінність її особистості.

Зміст інтегрованого підручника спрямований на реалізацію компетентнісного підходу, а також сприятиме розвитку особистості учня, формуванню соціальних, громадянських, екологічних та здоров'язбережувальних моделей поведінки та особливий своєю динамічністю у використанні учителем у побудові навчального процесу, а саме: вибудовувати алгоритм навчальної діяльності таким чином, коли були враховані всі види навчальної діяльності фронтальна, парна, групова, індивідуальна, самостійна.

Визначальним принципом створення інтегрованого підручника «Я досліджую світ». 1 клас, є принцип *природовідповідності*. Усе, що оточує дитину і сама дитина – є природа. Дитина у майбутньому повинна стати тим, до чого в неї є природні здібності. І завдання учителя виявити їх, і створити умови для того, щоб дитячі здібності, нахили, інтереси і таланти могли розвиватися, – зазначав В.О. Сухомлинський.

Принцип *науковості* реалізується в змісті навчального матеріалу, зафіксованого в Типових програмах кожної згаданої галузі, що увійшли до розробки інтегрованого курсу. Ідеї новоствореного підручника полягають в інтегрованому підході *внутрішньопродметних і міжпредметних* зв'язків, які сприятимуть формуванню ключових та предметних компетентностей. У ньому передбачено формування активної позиції першокласників у процесі

опанування нових знань, накопичення практичного, життєвого досвіду та творчого застосування їх у нових умовах. Широкого впровадження набули інтерактивні методи, різні форми самостійної роботи, що допомагають орієнтуватися на кінцевий результат освітнього процесу – набуття учнем ключових та предметних компетентностей через максимальне включення учнів до навчальної діяльності, поєднання матеріалу з інших предметних галузей, наявність соціокультурного, українознавчого та екологічного компонентів.

Особистісно зрієнтована технологія навчання дозволить кожному учневі обирати ту чи іншу навчальну діяльність у предметному осередку та об'єднуватися в групи для спільної роботи.

У змісті підручника реалізовано модель соціальної поведінки під час роботи в малих групах, які забезпечують сприятливі умови для комунікативної практики учнів та їх соціальної адаптації. Головні герої Знайчик і Знаєчка завжди приходять на допомогу, вони застерігають від небезпеки, загадують загадки та грають з учнями в ігри.

Умовні позначення у підручнику забезпечують передумови для активної пізнавальної діяльності учнів, слугують наочною опорою мислення, сприяють урізноманітненню способів опрацювання значущих елементів інформації, вироблення в учнів уміння працювати з підручником. Вони добре розрізняються візуально, чітко узгоджуються зі змістом позначених ними завдань, орієнтують учнів на певні види виконання завдань, а саме: *«виконай завдання»*, *«дай відповідь»*, *«поміркуй»*, *«інтернет-джерело»* тощо.

Продемонструємо технологію інтеграції навчального змісту підручника *«Я досліджую світ»*, на прикладі окремих тем за допомогою таблиці.

Назва галузі Тематика	Природознавча	Технологічна	Громадянська	Соціальна	Здоров'язбере- жувальна	Історична
МОЯ ШКОЛА	–	Організація робочого місця та правила безпеки на уроках технологій.	–	Мої друзі. Вчуся вітатися.	Дослідження приміщення школи. Безпечна поведінка у школі та на уроках	–

УКРАЇНИ ВЕСЕЛКОВ ИЙ СВІТ	Моя країна – Україна. Рослини – символи України.	Калина –символ України	Герб України, Прапор України, Гімн України, мова.	22 січня – день соборності України. Стандарти поведінки в суспільстві.	–	Походження Герба, Прапора, Гімну України, українська мова.
ОЙ ВЕСНА, ВЕСНА – ДНЕМ КРАСНА	Ознаки весни. Весняні явища та зміни у природі. Спостереження за живою природою.	Гірлянда з паперових квітів	Служба порятунку 101.	Чи знаєш ти, як діяти у небезпечних ситуаціях?	Небезпеки у період льодоходу і повені. Що потрібно зробити, якщо у тебе промочило взуття?	

Розроблена система вправ і завдань базується на практико-орієнтованій основі, характеризується багатофункціональністю, гнучкістю, різноманітністю, містить завдання різного рівня – від репродуктивного до творчого. Завданнями репродуктивного й пошукового характеру, що сприяють активізації пізнавальної активності першокласників. Крім того, передбачено вправи й завдання проблемного, ситуаційного характеру, такі, що потребують організації парної та групової роботи.

Завдання роботи в парі. Оберіть, що для ваших очей – корисно, а що шкідливо.

Підручник вміщує основні, додаткові та пояснювальні тексти, різного виду, завдання як репродуктивного так і творчого характеру. Репродуктивні охоплюють вправи на відтворення навчального матеріалу, його застосування у знайомих умовах («назви своє ім'я», «назви предмети, з якими ти будеш працювати», «назви предмети подані на малюнку» тощо). Вони спрямовані на розвиток мислительних дій та операцій, вміння розкривати причинно-наслідкові, цільові зв'язки, а розвиток логічних форм мислення (вміння робити висновки, судження, тощо).

У підручнику застосовані техніко-технологічні, раціонально-логічні і творчі завдання з метою формування в учнів практичного і життєвого досвіду.

Оволодіння змістом здійснюється шляхом використання спеціальних методів пізнання, через дослідницьку діяльність учня у навчальних проектах.

У підручнику передбачено доступні для учнів першого класу завдання практичного, дослідницького, творчого характеру, які автори рекомендують використовувати у процесі інтегрованого курсу.

Спостереження та досліди (природознавчої галузі) у початковій школі пропонуються відповідно до вимог методики навчання природознавства за чіткими етапами, інструкціями з безпеки життєдіяльності учнів.

Враховано вимоги Державного стандарту, а саме, *діяльнісний підхід*, що забезпечує формування в учнів сприйняття цілісної картини світу, здатності сприймати предмети і явища різнобічно, системно, емоційно. Такий підхід сприяє поглибленню та розширенню знань учнів, їх практичному застосуванню. Для успішної реалізації технології діялісного підходу, авторським колективом було визначено оптимальний вибір методів навчання: емпіричні, проблемні, частково-пошукові. Проблемні ситуації створювалися завдяки формулювання проблемних запитань, проблемних ситуацій, завдань пошукового та творчого характеру.

Навчальний зміст у пропонованому підручнику зінтегровано відповідно сезонному принципу, що забезпечуватиме вивчення об'єктів та явищ природи. Послідовність вивчення ґрунтується на основних принципах дидактики – від простого до складного, створює умови для системного підходу до навчання.

Перші теми розділу підручника **«ШКОЛЯРИКИ-ШКОЛЯРІ»** орієнтовані на адаптаційний період учнів першого класу, а саме теми: **«Моя школа»**, **«Знайомство з однокласниками»**, **«Я чемна людина»**, **«Поведінка у школі»**. Першим кроком у соціалізації молодших школярів є ознайомлення з найдоступнішими правилами поведінки перебування у школі, на уроці, на перерві, ознайомлення з новими умовами навчальної діяльності, уміння користуватися шкільним приладдям, предметами та речами.

Запропоноване завдання дасть можливість учням у групах обговорити та відповісти на питання: Що означають слова «Доброго ранку!», «Доброго дня!», «Будьте здорові!», «До побачення!», «Вибачте!», «Будь ласка!», «Дякую!».

Завдання такого виду формуватимуть доброзичливе ставлення один до одного, позитивне спілкування з іншими учнями в спільній діяльності, спонукатимуть вживати слова етикету (вітання, прохання, прощання, звертання, подяки, вибачення) тощо.

Першокласники продовжать період власної соціалізації та набудуть соціокультурної компетентності під час засвоєння тем **«Мої шкільні справи»**, **«Шкільні правила»**, **«Правила поведінки у бібліотеці»**. Познайомити учнів із розпорядком дня та шкільними правилами. Формувати в учнів навички спілкування і поведінки у школі, сприяти усвідомленню правил поведінки та спілкування, активному засвоєнню у змодельованих ситуаціях.

Під час практичних занять **«Від рідного порога – безпечна дорога»**, **«Азбука пішохода»** необхідно відпрацьовувати навички переходу проїзної частини дороги, рухатися тротуаром чи узбіччям дороги, читати дорожні знаки. Напростіше це зробити в грі. На території школи розмітити проїзну частину, тротуари та пішохідний перехід. Кожна дитина повинна підійти до пішохідного переходу, зупинитися на деякій відстані від нього, уважно оглянути проїзну частину, повернувши голову ліворуч, а потім праворуч, переконавшись, що транспорту немає, вийти на пішохідний перехід, при русі до середини дороги контролювати ситуацію ліворуч, а з середини дороги – праворуч. Всі дії учнів відпрацьовувати до автоматизму, правильна поведінка на пішохідному переході має стати звичкою. Вказати на особливості своєї місцевості та визначити безпечний шлях до школи.

Учні повинні засвоїти, що правила дорожнього руху спрямовані на збереження життя і здоров'я людей, тому всі зобов'язані їх виконувати.

У процесі пізнавальної діяльності в предметному і соціальному довір'ї під час вивчення тем **«Що оточує мене в довір'ї»** та **«Моє найближче оточення»**, формується цілісна особистість дитини, розкривається її індивідуальність. У процесі пізнання довір'я та інтелектуального розвитку суттєву роль відіграє мислення дитини.

Соціальний розвиток першокласників відбувався під впливом довір'я та соціального впливу, спрямованого на засвоєння законів соціуму, принципів,

правил, прав та обов'язків. Найбільш впливовим засобом навчання учнів є середовище, у якому відбувається його розвиток і особистісне зростання.

Навчальний зміст підручника демонструє, що саме за допомогою органів чуття людина пізнає довкілля, через навчальний зміст тем: **«Я пізнаю довкілля»**, **«Органи чуття»**, **«Чим ти бачиш, чуєш, розрізняєш запах і смак»**, **«Природа навколо мене»**, **«Що мене оточує?»**, **«Мої домашні улюбленці»**. Зверніть увагу першокласників, що за допомогою органів чуття, вони можуть здобувати різноманітні знання та відчуття про будь-який предмет. Щоб визначити форму, величину, колір, кількість предметів, учні повинні мати уявлення про характеристики предметів, вміння спостерігати, а також володіти досвідом дослідницької діяльності. Під керівництвом учителя, об'єднавшись у пари, трійки тощо, учні визначають якості та властивості обраного предмета, попередньо обговоривши, як вони це будуть робити.

Пропоновані завдання передбачають екологічне спрямування пізнавальної діяльності у природі, орієнтованої на формування екологічної грамотності, позитивного емоційно-ціннісного ставлення учнів до природного довкілля.

Орієнтовні об'єкти галузі технології: «Закладка в книжку», «Світлофор», «Соловейко», «Казковий птах», «Осіннє дерево», «Вірні друзі», «Сонечко».

ОСІНЬ ТАКА МИЛА

Осінь пора року активізує процес засвоєння знань про Сонце та його значення у житті людини, важливо, щоб учні зрозуміли значення та важливість природи у процесі вивчення теми **«Я вранці Сонце радо зустрічаю»**. Під час визначення об'єктів природи, їх ознак і властивостей, важливо сформулювати в учнів такі психічні процеси як спостережливість, застосувати дослідницьку діяльність.

Формування елементарних уявлень та понять про повітря, рух повітря у темі **«Досліджую повітря»**, **«Звідки з'являється вітер»**, **«Вітрові розваги»**, його ознаки та властивості, явища природи (відчуття, сприймання ознак,

властивостей природничих об'єктів, їх зовнішніх взаємозв'язків); про спостереження та досліди як методи вивчення природи.

Під час групової роботи пропонуємо обговорити проблему здоров'язбережувальної та екологічної грамотності.

Ображена кватирка скаржилася на свого господаря.
Як ви думаєте, що вона говорила?
Для чого провітрюють кімнату?

Завдання пропонованого виду, націлені на вирішення конкретних навчальних, розвивальних завдань, на формування нових умінь, ознайомлення з новою для учнів інформацією про роботу вітру.

Засобами казки І.Качана «Допитливий вітерець», розширите науковий світогляд першокласників та розкриєте взаємозв'язки у природі.

Проведення дослідів у початкових класах зумовлена недостатньо сформованим чуттєвим досвідом, а саме:

- ознаки і властивості об'єктів, які безпосередньо чуттєво не сприймаються;
- причинно-наслідкові зв'язки між об'єктами та функціональними підпорядкуваннями, їх особливостями.

Завдяки методиці навчального досліду закладається основа простих узагальнень, встановлення закономірностей та висновків. Якщо у процесі спостереження сприймаються тільки зовнішні ознаки й властивості предметів та явищ, то за допомогою дослідів відбувається більш глибоке пізнання природи.

Згадані методи нададуть змогу учням цікаво і наочно сприйняти наступні теми: **«Водичко, водичко, умий моє личко»**, **«Вода — справжнє диво»**, **«Навчуся заощаджувати воду»**. Дослід дає змогу відтворити явище або процес у спеціально створених умовах, простежити за його перебігом, побачити ті ознаки, які у природі сприйняти неможливо.

Під час уроків-екскурсій учні здобудуть знання про основні життєві групи рослин: дерева, кущі, трави. На етапі засвоєння нових знань, умінь і навичок, знання, які засвоюються учнями під час безпосередньої діяльності з натуральними об'єктами. Під час вивчення тем **«Ми – дослідники»**, **«Досліджую природу рідного краю»**, запропонуйте учням, такі методи

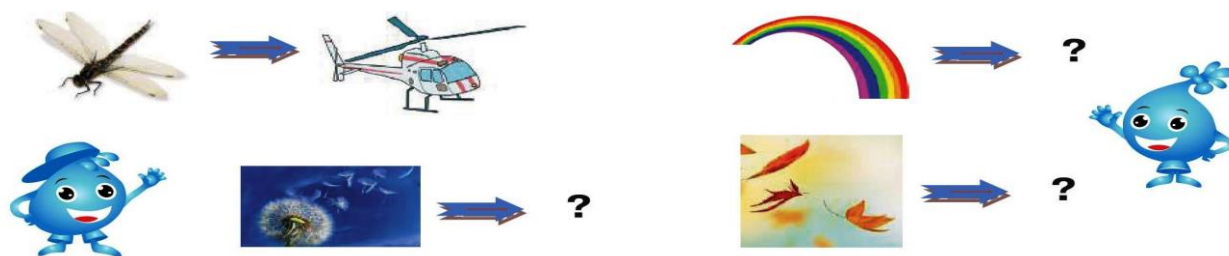
пізнання природи як спостереження, дослідження, моделювання. Розширення знань дасть можливість учням втамувати природну допитливість та задоволення пізнавальних інтересів. Екскурсія до водойми, до лісу чи парку розширить, уточнить та систематизує знання учнів про неживу та живу природу, рослинний і тваринний світ, водойми рідного краю, працю людей восени у місті/селі.

У процесі спільної навчальної діяльності молодших школярів важливим є позитивне освітнє середовище. Інтегрований зміст курсу дає можливість учителю організувати роботу учнів для налаштування певного настрою та обміркувати проблеми дружби та взаємоповаги, засобами читання оповідання М. Пляцковського «Урок дружби» про двох горобчиків.

Як розпізнати об'єкти неживої та живої природи за їх ознаками, визначити рукотворні об'єкти серед об'єктів природи, розкриють учням теми **«Природні та рукотворні об'єкти»**, **«Моя родина»**, **«Природа в житті людини»** та **«Винаходи людства»**.

Першим етапом у вивченні пропонованих тем пропонуємо завдання такого виду.

Завдання. Досліди, що до чого подібне.

Пізніше, учні зроблять самостійно висновки, як людина побудувала човен, літак, велосипед, автомобіль.

Орієнтовні об'єкти галузі технології: підготовка до роботи та зберігання природного матеріалу, аплікація «Грибна родина», аплікація «Золота рибка».

ДЕ ТИ, ЗИМОНЬКО, ЖИВЕШ?

В основу вивчення тем **«Зимові явища в природі»**, **«Допомагаю птахам узимку»**, **«Зимові розваги»**, **«Досліджую сніжинку»** повинні бути застосовані безпосередні спостереження учнів за явищами природи (мороз, хуртовина, іній,

снігопад) та виконання дослідів з льодом, снігом, водою, коли у природі можливо визначити характерні ознаки та особливості для зимового періоду.

Завдання «Досліди сніжинку».

Спостерігай за сніжинками.

1. Підними голову вгору, подивися, як падають сніжинки.
2. Придивися до сніжинки. Яка вона на колір?
3. Упіймай сніжинку й подихай на неї. Що відбулося?
4. Розглянь кілька сніжинок через лупу. Чи однакові вони за формою?

Встановити взаємозв'язки між змінами неживої і живої природи, працею людей, а особливо – допомоги тваринам узимку.

Корисні поради

Підгодовуй птахів. Вони люблять насіння соняшника, гарбуза, кавуна.

Запам'ятай! Не можна давати птахам смажене насіння.

Закінчується перший розділ підручника темою «**Веселі зимові свята**», «**Традиції святкування Різдва Христового**». У переддень зимового свят пропонуємо вивчити з учнями вірші про зиму, колядки та щедрівки, читати казки на зимову тематику, про традиції святкування Нового Року та Різдва Христового.

Орієнтовні об'єкти галузі технології: оздоблення виробів. Листівка до Дня Святого Миколая. Ялинкові прикраси. Ажурне вирізування з паперу. Новорічна гірлянда.

Друга частина підручника – четвертий розділ розпочинається матеріалом про Україну. Це перша тема II семестру, у якій вивчатиметься тема «**Моя країна – Україна**». Знання про Герб, Прапор та Гімн України, походження української мови, про рослини – символи України – пропонуються до Дня соборності України.

Розділ продовжує зимову тематику **«ПО ЗЕМЛІ ІДЕ ЗИМА...»**, у якому пропонуємо учням дослідити рослини своєї місцевості, спробувати власноруч виростити рослину. З'ясувати, що учні знають про рослини взимку, як допомогти тваринам у холоди тощо.

Розділ **«БАРВИСТИЙ ВІНОЧОК ВЕСНИ»** розкриє красу пробудження природи. Чому радіють усі приходу весни. Які небезпеки очікують людину під час повені, льодоходу. Як необхідно поводитися у екстремальних ситуаціях.

Орієнтовні об'єкти галузі технології: «Вітальна листівка до 8 Березня», «Оздоблення горщика або банки пластиліном та мозаїкою з круп», «Черепашка», «Пасхальний сувенір», «Весняні пташки», «Котик - муркотик», «Зайчик», «Літачок», «Бабка», «Яблуневий цвіт», «Човник».

Залучення учнів до проектної діяльності під час екологічного проекту «Я врятую першоцвіти» та екологічного навчального заходу «Збережу Веселкову планету!» обумовлюється розвитком спостережливості, мислення, уяви, самостійності, активності; організації міжсуб'єктного спілкування у процесі пізнавальної та комунікативної діяльності; створення сприятливого мотиваційного середовища навчання першокласників.

Оскільки проектною діяльністю передбачено виявлення учнем власного досвіду, реалізацію його творчих ідей, вираження ціннісних ставлень, важливо, щоб під час підведення підсумку роботи над навчальним проектом першокласники отримали позитивні емоції від здійсненого пошуку та реалізації задуму. Це дозволить учням відчувати його соціальну значущість, що стимулюватиме до активної життєвої позиції та вибору доцільного способу життя.

Отже, для того, щоб підтримувати активну діяльність учнів на належному рівні, вчителю необхідно застосовувати доцільні форми навчальної діяльності, які викликають найбільший інтерес у молодших школярів до екологічних проблем. При виборі тієї чи іншої форми роботи необхідно враховувати наступні психолого-педагогічні умови: зміст навчального матеріалу, ступінь його складності, можливості учнів і особливості їх пізнавальної діяльності

(рівень підготовки учнів, стосунки у колективі, стиль взаємовідносин які склалися між учителем і учнями), можливості педагога, види контролю.

Розроблений підручник має низку особливостей, з – поміж яких можна назвати такі:

- 1) особистісна зорієнтованість реалізації навчального змісту: опора на потреби, інтереси, особистий досвід дитини;
- 2) спрямованість на залучення до роботи не лише мислення, а й емоційно-почуттєвої сфери учнів;
- 3) моделювання в підручнику основних складників навчальної діяльності школярів;
- 4) поєднання різноманітних методів і прийомів навчання;
- 5) домінування діалогічних, розвивальних методів, активних видів діяльності;
- 6) урахування індивідуальності учнів, надання змоги опрацювати навчального матеріал на різному рівні складності;
- 7) естетизація підручника, наявність у ньому різноманітної наочності (ілюстрацій, фото, схем, таблиць, креслень, зразків-аналогів тощо);
- 8) придатність для самостійної роботи.

Засобами підручника забезпечені внутрішні мотиви першокласників, що формують інтерес, допитливість, потреби, задоволення від виконаної роботи завдяки цікавим завданням, творчим вправам, іграм, для роботи з Інтернет-джерелами.

У розробленому інтегрованому курсі першокласник стає співавтором навчального процесу, домислюючи, придумуючи, перетворюючи його, розвиває думку. Він усвідомлює, що перетворює світ за допомогою праці – фізичної, інтелектуальної діяльності, спрямовано на задоволення матеріальних і духовних потреб людини. Праця виконує практичну (створення матеріальних, духовних цінностей, соціально-побутових умов життя і діяльності людини), розвивальну (розвиток особистості у процесі активного включення людини у трудовий процес) і виховну (формування особистісних якостей людини, її морально-естетичного ставлення до життя і діяльності) функції.

Формування ціннісних орієнтацій особистості першокласника відбувається шляхом читання казок та оповідань, через наслідування героїв обраних творів. У нашому випадку важливо вказати на те, що завдяки прочитаному дитина мимовільно усвідомлює норми та правила поведінки того соціуму, у якому знаходиться. У ретельно підібраних текстах міститься цінний потенціал, який сприяє розвитку учня – розуміння, чим зумовлені його вчинки, та як вони пов'язані з наслідками помилкової поведінки.

У навчально-методичному комплекті використовуються проблемні ситуації, які вирішуватимуться через практичні завдання. В основі проблемних ситуацій лежать протиріччя для вирішення навчального завдання. Наприклад, учням дається завдання, у якому закладена ситуація протиріччя.

Застосована сучасна методика сторітелінгу (storytelling) – спосіб передачі інформації через розповідь, яка може бути вигаданою від початку до кінця, або бути реальною подією. Такі історії сприяють систематизації знань, спонукають до аналізу, творчого підходу та мотивують через ігрову діяльність.

Реалізація технологічної галузі полягає у формуванні в учнів стійких переконань, що праця є життєвою необхідністю і передбачає самообслуговування, елементарні трудові дії, ручну і господарську працю. Навіть найпростіший результат трудових зусиль (вимити посуд, прибрати кімнату) сприяє усвідомленню важливості праці, вселяє першокласникам впевненість у собі, прагнення випробувати себе у нових видах діяльності, водночас формує життєві компетентності.

Початкова школа закладає основи технологічної освіти, які дають змогу дітям здобути початковий досвід перетворювальної художньо-творчої й техніко-технологічної діяльності, що ґрунтується на зразках духовно-культурного змісту й сучасних досягненнях науки й техніки; створити умови для самовираження кожної дитини в її практичній творчій діяльності під час активного вивчення найпростіших законів створення предметного середовища з опануванням технології перетворення звичайних матеріалів й використання сучасних інформаційних технологій.

У контексті технологічного особистісно орієнтованого навчання ми прагнули зробити зміст технологічної освіти доступним, цікавим і привабливим для школяра, розкрити культуротворчі, мотиваційні, виховні та розвивальні резерви кожного елемента пізнавального процесу, створити умови для надання учневі можливостей творчої самореалізації.

Предметно-практичне середовище є основою формування пізнавальних здібностей молодших школярів, прагнення активно вивчати історію духовно-матеріальної культури, родинних традицій свого та інших народів, а також сприяє формуванню всіх елементів навчальної діяльності (планування, орієнтування в завданні, перетворення, оцінювання продукту, уміння розпізнавати та формулювати завдання, пропонувати практичні способи розв'язання, домагатися досягнення результатів тощо).

Залучення учнів до участі у виготовленні різних виробів є ефективним засобом розвитку їхнього організму, удосконалення координації рухів та інших сенсомоторних якостей особистості.

Для дитини праця є могутнім джерелом пізнання й розвитку. У цьому виді діяльності вона пізнає предмети і явища, що стають підґрунтям для формування уявлень про зовнішній світ. Запропоновані на сторінках підручника матеріали сприяють тому, щоб діти по-новому побачили і сприйняли відомі для них речі: квіточку, грибочок, курчатко, метелика тощо. Осмислення будь-яких засобів або об'єктів трудової діяльності, в їхніх властивостях, закономірностях і зв'язках дозволяє учневі перетворити їх в одиницю знань, оскільки лише адекватно до цих знань він може досягти поставленої пізнавальної мети. Вплив праці на розвиток мислення полягає також у формуванні здатності до узагальнення. Знання, здобуті в процесі праці, учень неминуче переносить на інші – недосліджені об'єкти.

Для залучення учнів до предметно-перетворювальної діяльності передбачено якнайширше використання простих матеріалів – паперу, пластиліну, природних та викидних матеріалів. Робота з найбільш доступними в конкретних умовах природними матеріалами сприяє розвитку рухливості вмілих дитячих рук, залученню учнів до фантазування, що поведе їх у дивну

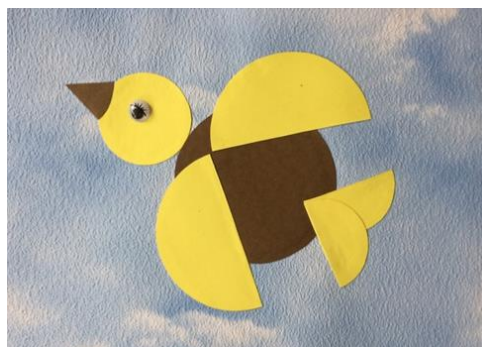
країну, у якій можна пізнати й пережити одне з найбільш чудових почуттів – радість творіння.

Окремі елементи загальних тем навчальної програми (організація робочого місця на уроці, безпека життя в процесі користування інструментами та матеріалами, бережливе та економне ставлення до використання матеріалів, самообслуговування та ін.) є наскрізними.

У підручнику передбачено спостереження з дослідами (спостереження за виробами, дослідження властивостей різних матеріалів, розгляд фотозразків виробів та визначення матеріалів, з яких вони виготовлені тощо), а також розв'язання техніко-технологічних, раціонально-логічних і творчих завдань.

Навчальні завдання підручника окреслюють логіку розгортання теми, розкривають зміст навчального матеріалу та пропонують конкретні методи й прийоми його опрацювання, що дозволяє реалізувати навчальні, розвивальні і виховні цілі уроку.

Формування прийомів практичних дій є основним завданням уроку, а провідним методом – копіювання зразка за інструкцією і прямий показ прийому. Для таких уроків у підручнику крім зразка, подано схеми роботи, короткі інструкції, що є орієнтиром для вчителя. Наприклад: аплікація світлофор, соловейко з геометричних фігур, казковий птах тощо.

На сторінках підручника є теми, за якими на елементарному рівні учні створюють художній образ. Цей образ передає особисте враження чи ставлення дитини, тому його не можна скопіювати. З огляду на це до таких занять подано особливі зразки – зразки-аналоги. Вони демонструють, як хтось раніше виконав таке завдання, що дає уявлення про можливі шляхи і способи роботи і

допомагає дитині знайти власне рішення. Зразків-аналогів до одного завдання подано кілька; їх не призначено для прямого копіювання, а тільки для роз'яснення завдання. Наприклад, перетвори свою закладку-кишеньку у тваринку. Виріж з кольорового паперу та приклей додаткові деталі: очі, ніс, вушка, дзьоб.

Для здійснення диференційованого підходу в навчанні та роботи у вільний час до кожного уроку розміщено рубрику «Пофантазуй». У ній запропоновано в різних організаційних формах і без додаткових інструкцій виконати завдання, аналогічне до того, яке виконано в класі. Наприклад, у темі «Зимовий пейзаж» учні виконують аплікацію зимового дерева і снігової баби, а у вільний час їм пропонується зробити аплікацію зимового пейзажу з будиночками.

Після завершення роботи з певним матеріалом в підручнику викладено виставку кращих робіт, на якій представлено дитячі вироби в техніках обробки цього матеріалу.

Зміст підручника спрямовано на формування й розвиток у межах вікових можливостей предметно-перетворювальної компетентності учнів, яка дає змогу самостійно розв'язувати предметно-практичні та побутові завдання. Для досягнення окресленої мети передбачено виконання таких завдань:

- 1) формування в межах вікових можливостей узагальнених способів (алгоритмів) предметно-перетворювальної діяльності з дотримання безпечних прийомів ручної праці та економного використання матеріалів;
- 2) розвиток творчих здібностей, елементів графічної грамоти, умінь працювати в команді та навичок виконання операцій з ручних технік обробки матеріалів;
- 3) набуття досвіду предметно-перетворювальної та побутової практичної діяльності, алгоритмів і способів предметно-практичних дій ручними техніками для оволодіння в основній школі основами технологій;
- 4) виховання в учнів ціннісного ставлення до себе як суб'єкта предметно-перетворювальної діяльності, шанобливого ставлення до людей праці та їхньої професії, трудових традицій українського народу.

На сторінках підручника всю важливу теоретичну інформацію та практичні завдання представлено у вигляді запитань, таблиць, фотографій, малюнків, схем, які вчитель і учні використовують у процесі вивчення нового матеріалу та виконання практичних робіт.

Зміст кожної теми розкрито завдяки використанню системи словесних, наочних і практичних; вербальних і візуальних компонентів. Їхнє змістове та

процесуальне наповнення розроблено з урахуванням того, що в організації навчання молодших школярів значна роль належить постійній підтримці дитячої уваги, оптимальному режиму зміни видів роботи на уроці.

Серед предметних компетентностей, які формуються у процесі вивчення курсу «Я досліджую світ», основоположними є природнича, технологічна, соціальна, історична, громадянська, здоров'язберезувальна освітні галузі Державного стандарту початкової загальної середньої освіти, що виявляються у здатності учнів розв'язувати доступні особистісно і соціально значущі практичні проблеми, пов'язані з життєвими потребами першокласника та його суспільного життя.